

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ षष्ठमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः ॥

सुमिधो यजति वसन्तमेवर्तूनामव रुन्दे तनूनपातं यजति
ग्रीष्ममेवाव रुन्दे इडो यजति वर्षा एवाव रुन्दे बर्हिर्यजति
शरदमेवाव रुन्दे स्वाहाकारं यजति हेमन्तमेवाव रुन्दे
तस्मात्स्वाहाकृता हेमन्पशवोऽव सीदन्ति सुमिधो यजत्युषसं
एव देवतानामव रुन्दे तनूनपातं यजति यज्ञमेवाव रुन्दे ॥ १ ॥

इडो यजति पशूनेवाव रुन्दे बर्हिर्यजति प्रजामेवाव
रुन्दे समानयत उपभृतस्तेजो वा आज्यं प्रजा बर्हिः
प्रजास्वेव तेजो दधाति स्वाहाकारं यजति वाचमेवाव रुन्दे
दश सम्पद्यन्ते दशाक्षरा विराड्विराजैवान्नाद्यमव रुन्दे सुमिधो
यजत्यस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठति तनूनपातं यजति ॥ २ ॥

यज्ञ एवान्तरिक्षे प्रति तिष्ठतीडो यजति पशुष्वेव प्रति
तिष्ठति बर्हिर्यजति य एव देवयानाः पन्थानस्तेष्वेव
प्रति तिष्ठति स्वाहाकारं यजति सुवर्ग एव लोके प्रति

तिष्ठत्येतावन्तो वै देवल॑ोकास्तेष्वेव यथापूर्वं प्रति तिष्ठति
देवासुरा एषु लोकेष्वस्पर्धन्त ते देवाः प्रयाजैरेभ्यो
लोकेभ्योऽसुरान्प्राणुदन्त तत्प्रयाजानाम्॥३॥

प्रयाज॑त्वं यस्यै॒वं वि॒दुषः॑ प्रयाजा इज्यन्ते प्रैभ्यो
लोकेभ्यो भ्रातृ॑व्यानुदतेऽभि॒क्रामं जु॒होत्य॒भिजि॑त्यै यो वै
प्रया॒जाना॑मि॒थुनं वेद॑ प्र प्रजया प॒शुभिर्मि॑थुनैर्जायते समिधो
ब॒ह्नीरि॑व यजति तनूनपा॑तमेकमिव मिथुनं तदि॒डो ब॒ह्नीरि॑व
यजति ब॒र्हिरेक॑मिव मिथुनं तदे॒तद्वै प्रया॒जाना॑मि॒थुनम् य
ए॒वं वेद॑ प्र॥४॥

प्रजया प॒शुभिर्मि॑थुनैर्जायते दे॒वानां॑ वा अ॒नि॒ष्टा दे॒वता॑
आस॒न्नथा॑सुरा य॒ज्ञम॑जिघा॒सन्ते दे॒वा गा॒यत्रीं व्यौ॑हन्
पश्चा॒क्षरा॑णि प्रा॒चीना॑नि त्रीणि॑ प्रती॒चीना॑नि ततो॒ वर्म
य॒ज्ञाया॑भ॒वद्वर्म॑ यज॑मानाय यत्प्रया॒जानूया॑जा इज्यन्ते
वर्मै॒व तद्य॒ज्ञाय॑ क्रियते॒ वर्म॑ यज॑मानाय भ्रातृ॑व्याभिभूत्यै
तस्मा॒द्वरू॑थम्पु॒रस्ता॒द्वर्षी॑यः प॒श्चाद्ध॒सीयो॑ दे॒वा वै पु॒रा
रक्षो॑भ्यः॥५॥

इति॑ स्वाहाका॒रेण॑ प्रया॒जेषु॑ य॒ज्ञं स॒ं स्थाप्य॑मपश्यन्तः

स्वाहाका॒रेण॑ प्रया॒जेषु॑ सम॑स्थापय॒न्वि वा ए॒तद्य॒ज्ञं छिन्दन्ति॑
यत्स्वाहाका॒रेण॑ प्रया॒जेषु॑ स॒ंस्था॒पयन्ति॑ प्रया॒जानि॒ष्ट्वा
हवी॑ऽष्य॒भि घा॑रयति य॒ज्ञस्य॑ सन्त॑त्या अथो॑ ह॒विरे॒वाक॑रथो॑
यथापूर्वमु॒पैति॑ पि॒ता वै प्र॑याजाः प्र॒जानू॒याजा॑ यत्प्र॑या॒जानि॒ष्ट्वा
हवी॑ऽष्य॒भिघा॑रयति पि॒तैव तत्पु॒त्रेण॑ साधा॑रणम्॥६॥

कुरु॒ते तस्मा॑दाहु॒र्यश्चै॒वं वेद॑ यश्च॒ न क॒था पु॒त्रस्य॑
के॒वलं क॒था साधा॑रणम्पि॒तुरित्य॑स्क॒न्नमे॒व तद्य॑त्प्र॒याजे॒ष्विष्टेषु॑
स्क॒न्दति॑ गा॒य॒त्र्यैव॑ तेन॒ गर्भं॑ धत्ते सा प्र॒जां प॒शून् यज॑मानाय॒
प्र ज॑नयति॥७॥

य॒जति॑ य॒ज्ञमे॒वाव॑रुन्धे॒ तनून॑पातं यजति प्रया॒जाना॑मे॒वं वेद॑ प्र रक्षो॑भ्यः साधा॑रणं॒

पञ्च॑त्रि॒ंशच्च॑॥१॥

[१]

चक्षु॑षी॒ वा ए॒ते य॒ज्ञस्य॑ यदाज्य॑भा॒गौ यदाज्य॑भा॒गौ
यज॑ति चक्षु॑षी ए॒व तद्य॒ज्ञस्य॑ प्रति॑ दधाति पूर्वा॒र्धे जु॑होति॒
तस्मा॑त्पूर्वा॒र्धे चक्षु॑षी प्र॒बाहु॑ग्जुहोति॒ तस्मा॑त्प्र॒बाहु॑क्चक्षु॑षी
दे॒वलो॒कं वा अ॒ग्निना॑ यज॑मा॒नोऽनु॑ पश्यति पि॒तृलो॒कं
सोमे॑नोत्तरा॒र्धेऽग्नये॑ जुहोति दक्षि॒णार्धे॑ सोमा॒यैवमि॑व
हीमौ॑ लो॒काव॒नयो॑र्लो॒कयो॒रनु॑ख्यात्यै॒ राजा॑नौ वा ए॒तौ

देवतानाम्॥८॥

यदग्नीषोमावन्तरा देवता इज्येते देवतानां विधृत्यै
तस्माद्राज्ञा मनुष्या विधृता ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं तद्यज्ञे
यजमानः कुरुते येनान्यतोदतश्च पशून्दाधारोभयतोदतश्चेत्यृचम-
जुषाणेन यजति तेनान्यतोदतो दाधारर्चमनूच्य हविष ऋचा
यजति तेनोभयतोदतो दाधार मूर्धन्वती पुरोनुवाक्या भवति
मूर्धानमेवैनं समानानां करोति॥९॥

नियुत्वत्या यजति भ्रातृव्यस्यैव पशून्नि युवते केशिनं
ह दार्यं केशी सात्यकामिरुवाच सप्तपदां ते शक्करीः
श्वो यज्ञे प्रयोक्तासे यस्यै वीर्येण प्र जातान्भ्रातृव्यान्नुदते
प्रतिं जनिष्यमाणान् यस्यै वीर्येणोभयोर्लोकयोज्योतिर्धत्ते
यस्यै वीर्येण पूर्वार्धेनानुद्धान्भुनक्ति जघनार्धेन धेनुरिति
पुरस्ताल्लक्ष्मा पुरोनुवाक्या भवति जातानेव भ्रातृव्यान्प्र
णुदत उपरिष्टाल्लक्ष्मा॥१०॥

याज्या जनिष्यमाणानेव प्रतिं नुदते पुरस्ताल्लक्ष्मा
पुरोनुवाक्या भवत्यस्मिन्नेव लोके ज्योतिर्धत्त उपरिष्टाल्लक्ष्मा
याज्यामुष्मिन्नेव लोके ज्योतिर्धत्ते ज्योतिष्मन्तावस्मा इमौ

लो॒कौ भ॑वतो॒ य ए॒वं वेद॑ पुरस्ता॑ल॒क्ष्मा पुरो॑नुवा॒क्या
भव॑ति॒ तस्मा॑त्पूर्व॒र्धेना॑न॒ङ्घ्रान्भु॑नक्त्युपरि॑ष्टाल॒क्ष्मा या॒ज्या
तस्मा॑ञ्जघना॒र्धेन॑ धे॒नुर्य ए॒वं वेद॑ भुङ्क्ते ए॒नमे॒तौ वज्र॑ आज्यं
वज्र॑ आज्य॑भागौ॥११॥

वज्रो॑ वषट्कार॒स्त्रिवृ॑तमे॒व वज्र॑ः स॒म्भृत्य॑ भ्रातृ॑व्याय॒ प्र
ह॑रत्य॒छम्ब॑द्वारम॒पगू॑र्य वषट्करोति॒ स्तृत्यै॑ गाय॒त्री पु॑रोनुवा॒क्या
भव॑ति त्रि॒ष्टुग्या॒ज्या ब्र॑ह्म॒न्नेव॑ क्ष॒त्रम॒न्वार॑म्भयति॒ तस्मा॑द्वा॒ह्मणो
मु॒ख्यो मु॒ख्यो भव॑ति॒ य ए॒वं वेद॑ प्रै॒वैनं॑ पु॒रोनुवा॒क्याया॑ह॒ प्र
ण॑यति या॒ज्याया॑ ग॒मय॑ति वषट्कारेणै॒वैनं॑ पु॒रोनुवा॒क्याया॑ दत्ते
प्र य॑च्छति या॒ज्याया॑ प्रति॥१२॥

व॒षट्कारे॑ण॒ स्थाप॑यति त्रि॒पदा॑ पु॒रोनुवा॒क्या भव॑ति त्रयं
इ॒मे लो॒का ए॒ष्वेव॑ लो॒केषु॑ प्रति॒ तिष्ठ॑ति चतु॑ष्पदा या॒ज्या
चतु॑ष्पद ए॒व प॒शून॑व॒ रुन्दे॑ द्यक्ष॒रो व॑षट्कारो द्वि॒पाद्य॑ज॒मानः॑
प॒शुष्वे॒वोपरि॑ष्टात्प्रति॒ तिष्ठ॑ति गाय॒त्री पु॑रोनुवा॒क्या भव॑ति
त्रि॒ष्टुग्या॒ज्यैषा॑ वै स॒प्तप॑दा॒ शक्क॑री॒ यद्वा ए॒तया॑ दे॒वा
अ॒शि॒क्षन्त॑द॒शक्रु॑वन् य ए॒वं वेद॑ श॒क्रोत्ये॒व यच्छि॑क्षति॥१३॥

दे॒वता॑नाङ्कोर॒त्युपरि॑ष्टाल॒क्ष्माऽऽज्य॑भागौ॒ प्रति॑ श॒क्रोत्ये॒व द्वे च॑॥२॥ [२]

प्रजापतिर्देवेभ्यो यज्ञान्व्यादिशत्स आत्मन्नाज्यमधत्त
 तं देवा अंब्रुवन्नेष वाव यज्ञो यदाज्यमप्येव नोत्रास्त्विति
 सोऽब्रवीद्यजान् व आज्यभागावुप स्तृणानभि घारयानिति
 तस्माद्यजन्त्याज्यभागावुप स्तृणन्त्यभि घारयन्ति
 ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्मात्सत्याद्यातयामान्यन्यानि
 हवींष्ययातयाममाज्यमिति प्राजापत्यम्॥१४॥

इति ब्रूयादयातयामा हि देवानां प्रजापतिरिति छन्दांसि
 देवेभ्योऽपाक्रामन्न वोऽभागानि हव्यं वक्ष्याम इति तेभ्य
 एतच्चतुरवत्तमधारयन्पुरोनुवाक्यायै याज्यायै देवतायै
 वषट्काराय यच्चतुरवत्तं जुहोति छन्दांस्येव तत्प्रीणाति
 तान्यस्य प्रीतानि देवेभ्यो हव्यं वहन्त्यङ्गिरसो वा इत
 उत्तमाः सुवर्गं लोकमायन्तदृषयो यज्ञवास्त्वभ्यवायन्ते॥१५॥

अपश्यन्पुरोडाशं कूर्मम्भूतं सर्पन्तं तमंब्रुवन्निन्द्राय
 ध्रियस्व बृहस्पतये ध्रियस्व विश्वेभ्यो देवेभ्यो ध्रियस्वेति
 स नाध्रियत् तमंब्रुवन्नग्नये ध्रियस्वेति सोऽग्नयेऽध्रियत्
 यदाग्नेयोऽष्टाकंपालोऽमावास्यायां च पौर्णमास्यां चाच्युतो
 भवति सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै तमंब्रुवन्कथाहास्था

इत्यनुपाक्तोऽभूवमित्यब्रवीद्यथाक्षोऽनुपाक्तः ॥ १६ ॥

अवाच्छत्येवमवारमित्युपरिष्ठादभ्यज्याधस्तादुपानक्ति
सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै सर्वाणि कपालान्यभि
प्रथयति तावतः पुरोडाशानमुष्मिल्लौकैऽभि जयति यो
विदग्धः स नैर्ऋतो योऽशृतः स रौद्रो यः शृतः स
सदेवस्तस्मादविदहता शृतंकृत्यः सदेवत्वाय भस्मनाभि
वासयति तस्मान्मासेनास्थिं छुन्नं वेदेनाभि वासयति
तस्मात् ॥ १७ ॥

केशैः शिरश्छुन्नं प्रच्युतं वा एतदस्माल्लोकादगतं
देवलोकं यच्छृतं हविरनभिधारितमभिधार्योद्वासयति
देवत्रैवेनद्रमयति यद्येकं कपालं नश्येदेको मासः
संवत्सरस्यानवेतः स्यादथ यजमानः प्र मीयेत यद्वे नश्येतां
द्वौ मासौ संवत्सरस्यानवेतौ स्यातामथ यजमानः प्र मीयेत
संख्यायोद्वासयति यजमानस्य ॥ १८ ॥

गोपीथाय यदि नश्येदाश्विनं द्विकपालं निर्वपेद्वावापृथिव्यमेव
वै देवानां भिषजौ ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति
द्वावापृथिव्यं एककपालो भवत्यनयोर्वा एतन्नश्यति

यन्नश्यत्यनयोरेवैनद्विन्दति प्रतिष्ठित्यै॥१९॥

प्राजापत्यन्तेऽक्षोऽनुपाक्तो वेदेनाभि वांसयति तस्माद्यजमानस्य द्वात्रिंशच्च॥३॥—[३]

देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति स्फ्यमा दत्ते प्रसूत्या
अश्विनोर्बाहुभ्यामित्याहाश्विनौ हि देवानामध्वर्यू आस्ताम्
पूष्णो हस्ताभ्यामित्याह यत्यै शतभृष्टिरसि वानस्पत्यो
द्विषतो वध इत्याह वज्रमेव तथ्सः श्यति भ्रातृव्याय
प्रहरिष्यन्थस्तम्बयजुर्हरत्येतावती वै पृथिवी यावती
वेदिस्तस्या एतावत एव भ्रातृव्यं निर्भजति॥२०॥

तस्मान्नाभागं निर्भजन्ति त्रिर्हरति त्रय इमे लोका एभ्य
एवैनं लोकेभ्यो निर्भजति तूष्णीं चतुर्थः हरत्यपरिमितादेवैनं
निर्भजत्युद्धन्ति यदेवास्या अमेध्यं तदप हन्त्युद्धन्ति
तस्मादोषधयः परा भवन्ति मूलं छिनत्ति भ्रातृव्यस्यैव मूलं
छिनत्ति पितृदेवत्यातिखातेयतीं खनति प्रजापतिना॥२१॥

यज्ञमुखेन सम्मितामा प्रतिष्ठायै खनति यजमानमेव
प्रतिष्ठां गमयति दक्षिणतो वर्षीयसीं करोति देवयजनस्यैव
रूपमकः पुरीषवतीं करोति प्रजा वै पशवः पुरीषम्प्रजयैवैनम्पशु
पुरीषवन्तं करोत्युत्तरं परिग्राहं परि गृह्णात्येतावती वै पृथिवी

यावन्ती वेदिस्तस्या एतावन्त एव भ्रातृव्यं निर्भज्यात्मन् उत्तरं
परिग्राहं परि गृह्णाति क्रूरमिव वै॥२२॥

एतत्करोति यद्वेदिं करोति धा असि स्वधा असीति
योयुष्यते शान्त्यै प्रोक्षणीरा सादयत्यापो वै रक्षोघ्नी
रक्षसामपहत्यै स्फ्यस्य वर्त्मन्त्सादयति यज्ञस्य सन्तत्यै यं
द्विष्यात्तं ध्यायेच्छुचैवैनमर्पयति॥२३॥

भजति प्रजापतिनेव वै त्रयस्त्रिंशच्च॥४॥ [४]

ब्रह्मवादिनो वदन्त्यद्भिर्हवींषि प्रौक्षीः केनाप इति
ब्रह्मणेति ब्रूयादद्भिर्ह्येव हवींषि प्रोक्षति ब्रह्मणाप
इध्माबर्हिः प्रोक्षति मेध्यमेवैनत्करोति वेदिं प्रोक्षत्यृक्षा
वा एषाऽलोमकाऽमेध्या यद्वेदिर्मेध्यामेवैनां करोति दिवे
त्वान्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वेति बर्हिरासाद्य प्र॥२४॥

उक्षत्येभ्य एवैनल्लोकेभ्यः प्रोक्षति क्रूरमिव वा एतत्करोति
यत्खनन्त्यपो नि नयति शान्त्यै पुरस्तात्प्रस्तरं गृह्णाति
मुख्यमेवैनं करोतीयन्तं गृह्णाति प्रजापतिना यज्ञमुखेन
सम्मितम्बर्हिः स्तृणाति प्रजा वै बर्हिः पृथिवी वेदिः
प्रजा एव पृथिव्यां प्रति ष्ठापयत्यनतिदृश्रः स्तृणाति

प्रजयैवैनम्पशुभिरनतिदृशं करोति॥२५॥

उत्तरम्बर्हिषः प्रस्तरं सादयति प्रजा वै बर्हिर्यजमानः
प्रस्तुरो यजमानमेवायजमानादुत्तरं करोति तस्माद्यजमानो-
ऽयजमानादुत्तरोऽन्तर्दधाति व्यावृत्त्या अनक्ति हविष्कृतमेवैनं
सुवर्गं लोकं गमयति त्रेधानक्ति त्रयं इमे लोका एभ्य एवैनं
लोकेभ्योऽनक्ति न प्रति शृणाति यत्प्रतिशृणीयादनूर्ध्वम्भावुकं
यजमानस्य स्यादुपरीव प्र हरति॥२६॥

उपरीव हि सुवर्गो लोको नि यच्छति वृष्टिमेवास्मै नि
यच्छति नात्यग्रम्प्र हरेद्यदत्यग्रम्प्रहरेदत्यासारिण्यध्वर्यो-
र्नाशुका स्यान्न पुरस्तात्प्रत्यस्येद्यत्पुरस्तात्प्रत्यस्येत्सुवर्गाल्लोका
प्रति नुदेत्प्राश्चम्प्र हरति यजमानमेव सुवर्गं लोकं गमयति
न विष्वञ्चं वि युयाद्यद्विष्वञ्चं वियुयात्॥२७॥

स्यस्य जायेतोर्ध्वमुद्यौत्यूर्ध्वमिव हि पुंसः पुमानेवास्य
जायते यथ्स्फ्येन वोपवेषेण वा योयुष्येत स्तृतिरेवास्य सा
हस्तेन योयुष्यते यजमानस्य गोपीथाय ब्रह्मवादिनो वदन्ति
किं यज्ञस्य यजमान इति प्रस्तर इति तस्य क्व सुवर्गो
लोक इत्याहवनीय इति ब्रूयाद्यत्प्रस्तरमाहवनीये प्रहरति

यजमानमेव॥२८॥

सुवर्गं लोकं गमयति वि वा एतद्यजमानो लिशते
 यत्प्रस्तरं योयुप्यन्ते बरहिरनु प्रहरति शान्त्या अनारम्भुण
 इव वा एतर्ह्यध्वर्युः स ईश्वरो वैपनो भवितोर्ध्रुवासीतीमामभि
 मृशतीयं वै ध्रुवाऽस्यामेव प्रति तिष्ठति न वैपनो
 भवत्यगा(३)नग्रीदित्याह यद्व्यादगन्नाग्निरित्यग्नावग्निं
 गमयेन्निर्यजमानः सुवर्गाल्लोकाद्भजेदगन्नित्येव ब्रूयाद्यजमानमेव
 सुवर्गं लोकं गमयति॥२९॥

आसाद्य प्रान्तिदृशं करोति हरति वियुयाद्यजमानमेवाग्निरिति सप्तदश च॥५॥—[५]

अग्नेस्त्रयो ज्यायाः सो भ्रातर आसन्ते देवेभ्यो हव्यं वहन्तः
 प्रामीयन्त सोऽग्निरबिभेदित्थं वाव स्य आर्तिमारिष्यतीति
 स निलायत सोऽपः प्राविशत्तं देवताः प्रैषमैच्छन्तम्मथस्यः
 प्राब्रवीत्तमंशपद्धियाधिया त्वा वध्यासुर्यो मा प्रावोच इति
 तस्मान्मथस्यं धियाधिया घ्नन्ति शप्तः॥३०॥

हि तमन्वविन्दन्तमब्रुवन्नुप न आ वर्तस्व हव्यं
 नो वहेति सोऽब्रवीद्वरं वृणै यदेव गृहीतस्याहुतस्य
 बहिःपरिधि स्कन्दात्तन्मे भ्रातृणाम्भागधेयमसदिति

तस्माद्यद्गृहीतस्याहुतस्य बहिःपरिधिं स्कन्दति तेषां
तद्भागधेयं तानेव तेन प्रीणाति परिधीन्परि दधाति
रक्षंसामपहत्यै सः स्पर्शयति॥३१॥

रक्षंसामनन्ववचाराय न पुरस्तात्परि दधात्यादित्यो
ह्येवोद्यन्पुरस्ताद्रक्षाः स्यपहन्त्यूर्ध्वं समिधावा दधात्युपरिष्ठादेव
रक्षाः स्यप हन्ति यजुषान्यां तूष्णीमन्यामिमिथुनत्वाय द्वे आ
दधाति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै
यजेत यो यज्ञस्यार्त्या वसीयान्थस्यादिति भूपतये स्वाहा
भुवनपतये स्वाहा भूतानाम्॥३२॥

पतये स्वाहेति स्कन्नमनु मन्त्रयेत यज्ञस्यैव तदार्त्या
यजमानो वसीयान्भवति भूयसीर्हि देवताः प्रीणाति जामि
वा एतद्यज्ञस्य क्रियते यदन्वश्चौ पुरोडाशावुपाः शुयाजमन्तरा
यजत्यजामित्वायाथौ मिथुनत्वायाग्निरमुष्मिल्लोक
आसीद्यमोऽस्मिन्ते देवा अब्रुवन्नेतेमौ वि पर्यहामेत्यन्नाद्येन
देवा अग्निम्॥३३॥

उपामन्त्रयन्त राज्येन पितरो यमं तस्मादग्निर्देवानामन्नादो
यमः पितॄणां राजा य एवं वेद प्र राज्यमन्नाद्यमाप्नोति

तस्मा एतद्भागधेयम्प्रायच्छन् यदग्नये स्विष्टकृतेऽवद्यन्ति
यदग्नये स्विष्टकृतेऽवद्यति भागधेयेनैव तद्रुद्रः समर्धयति
सकृत्संकृदव द्यति सकृदिव हि रुद्र उत्तरार्धादव द्यत्येषा
वै रुद्रस्य॥ ३४॥

दिग्स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते द्विरभि धारयति
चतुरवत्तस्यास्यै पशवो वै पूर्वा आहुतय एष रुद्रो
यदग्निर्यत्पूर्वा आहुतीरभि जुहुयाद्रुद्राय पशूनपि
दध्यादपशुर्यजमानः स्यादतिहाय पूर्वा आहुतीर्जुहोति
पशूनां गोपीथाय॥ ३५॥

शतः स्पर्शयति भूतानामग्निः रुद्रस्य सप्तत्रिंशच्च॥ ६॥ ————— [६]

मनुः पृथिव्या यज्ञियमैच्छत्स घृतं निषिक्तमविन्दत्सो-
ऽब्रवीत्कोऽस्येश्वरो यज्ञेऽपि कर्तोरिति तावंब्रूतामित्रावरुणौ
गोरेवावमीश्वरौ कर्तौः स्व इति तौ ततो गाः समैरयताः सा
यत्रयत्र न्यक्रामत्ततो घृतमपीडयत् तस्माद्धृतपद्युच्यते तदस्यै
जन्मोपहृतः रथन्तरः सह पृथिव्येत्याह॥ ३६॥

इयं वै रथन्तरमिमामेव सहान्नाद्येनोप ह्वयत् उपहृतं
वामदेव्यः सहान्तरिक्षेणेत्याह पशवो वै वामदेव्यं पशूनेव

सुहान्तरिक्षेणोप ह्वयतु उपहूतम्बृहत्सह दिवेत्याहैरं वै
 बृहदिरामेव सह दिवोप ह्वयतु उपहूताः सप्त होत्रा इत्याह
 होत्रा एवोप ह्वयतु उपहूता धेनुः॥ ३७॥

सहर्षभेत्याह मिथुनमेवोप ह्वयतु उपहूतो भुक्षः सखेत्याह
 सोमपीथमेवोप ह्वयतु उपहूतां (4) हो इत्याहात्मानमेवोप
 ह्वयत आत्मा ह्युपहूतानां वसिष्ठ इडामुप ह्वयते पशवो वा
 इडा पशूनेवोप ह्वयते चतुरुप ह्वयते चतुष्पादो हि पशवो
 मानवीत्याह मनुर्ह्येताम्॥ ३८॥

अग्रेऽपश्यद्धृतपदीत्याह यदेवास्यै पदाद्धृतमपीड्यतु
 तस्मादेवमाह मैत्रावरुणीत्याह मित्रावरुणौ ह्येनां
 समैरयतां ब्रह्म देवकृतमुपहूतमित्याह ब्रह्मैवोप ह्वयते दैव्या
 अध्वर्यव उपहूता उपहूता मनुष्या इत्याह देवमनुष्यानेवोप
 ह्वयते य इमं यज्ञमवान् ये यज्ञपतिं वर्धनित्याह॥ ३९॥

यज्ञाय चैव यजमानाय चाशिषमा शास्तु उपहूते
 द्यावापृथिवी इत्याह द्यावापृथिवी एवोप ह्वयते पूर्वजे
 ऋतावरी इत्याह पूर्वजे ह्येते ऋतावरी देवी देवपुत्रे
 इत्याह देवी ह्येते देवपुत्रे उपहूतोऽयं यजमान इत्याह

यजमानमेवोप ह्वयत् उत्तरस्यां देवयज्यायामुपहृतो भूयसि
हविष्करणं उपहृतो दिव्ये धामन्नुपहृतः॥४०॥

इत्याह प्रजा वा उत्तरा देवयज्या पशवो भूयो
हविष्करणं सुवर्गो लोको दिव्यं धामेदमसीदमसीत्येव
यज्ञस्य प्रियं धामोप ह्वयते विश्वमस्य प्रियमुपहृतमित्याहाच्छम्ब
ह्वयते॥४१॥

आह धेनुरेतां वर्धनित्याह धामन्नुपहृतश्चतुस्त्रिंशच्च॥७॥ [७]

पशवो वा इडां स्वयमा दत्ते काममेवात्मना पशूनामा
दत्ते न ह्यन्यः कामम्पशूनाम्प्रयच्छति वाचस्पतये त्वा
हुतम्प्राश्रमीत्याह वाचमेव भागधेयेन प्रीणाति सदसस्पतये
त्वा हुतम्प्राश्रमीत्याह स्वगाकृत्यै चतुरवत्तम्भवति हविर्वै
चतुरवत्तम्पशवश्चतुरवत्तं यद्धोता प्राश्रीयाद्धोता॥४२॥

आर्तिमार्च्छेद्यदग्नौ जुहुयाद्रुद्राय पशूनपि दध्यादपशुर्यजमान
स्याद्वाचस्पतये त्वा हुतम्प्राश्रमीत्याह परोक्षमेवैनञ्जुहोति
सदसस्पतये त्वा हुतम्प्राश्रमीत्याह स्वगाकृत्यै प्राश्रन्ति
तीर्थ एव प्राश्रन्ति दक्षिणां ददाति तीर्थ एव दक्षिणां ददाति
वि वा एतद्यज्ञम्॥४३॥

छिन्दन्ति यन्मध्यतः प्राश्नन्त्यद्विर्माजयन्त आपो
 वै सर्वा देवता देवताभिरेव यज्ञः सं तन्वन्ति देवा
 वै यज्ञाद्ब्रुवन्तमन्तरायन्त्स यज्ञमविध्यत्तं देवा अभि
 समंगच्छन्त कल्पतां न इदमिति तेऽब्रुवन्त्स्विष्टं वै न
 इदमविष्यति यदिमं राधयिष्याम इति तत्स्विष्टकृतः
 स्विष्टकृत्वन्तस्याविद्धं निः॥४४॥

अकृन्तन् यवेन सम्मितं तस्माद्यवमात्रमव द्येद्यज्यायो-
 ऽवद्येद्रोपयेत्तद्यज्ञस्य यदुप च स्तृणीयादभि च
 घारयेदुभयतः सः श्वायि कुर्यादवदायाभि घारयति द्विः
 सम्पद्यते द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्ये यत्तिरश्चीनमतिहरेदनभिविद्ध
 यज्ञस्याभि विध्येदग्रेण परि हरति तीर्थेनैव परि हरति
 तत्पूष्णे पर्यहरन्तत्॥४५॥

पूषा प्राश्य दतोऽरुणत्तस्मात्पूषा प्रपिष्टभागोऽदन्तको हि
 तं देवा अब्रुवन्वि वा अयमाध्यप्राशित्रियो वा अयमभूदिति
 तद्बृहस्पतये पर्यहरन्त्सोऽबिभेद्बृहस्पतिरित्थं वाव स्य
 आर्तिमारिष्यतीति स एतम्मन्त्रमपश्यत्सूर्यस्य त्वा चक्षुषा
 प्रति पश्यामीत्यब्रवीन्न हि सूर्यस्य चक्षुः॥४६॥

किं च॒न हि॒नस्ति॒ सोऽबि॒भेत्प्रति॑गृह्णन्तं॒ मा हि॑ः॒सिष्य॒तीति॑
 दे॒वस्य॑ त्वा स॒वितुः॑ प्र॒सवे॑ऽश्विनो॑र्बा॒हुभ्यां॑ पू॒ष्णो ह॒स्ताभ्यां॑
 प्र॒ति गृह्ण॑मीत्य॒ब्रवी॑त्स॒वितृ॑प्र॒सूत ए॒वैन॒द्वर्ह॑णा दे॒वता॑भिः
 प्रत्य॑गृह्णा॒त्सोऽबि॒भेत्प्रा॒श्रन्तं॒ मा हि॑ः॒सिष्य॒तीत्य॒ग्रेस्त्वा॒स्येन॑
 प्रा॒श्रामीत्य॑ब्रवी॒न्न ह्य॑ग्रेरा॒स्यं किं च॒न हि॒नस्ति॒ सोऽबि॒भेत्॥४७॥

प्रा॒शितं॑ मा हि॑ः॒सिष्य॒तीति॑ ब्रा॒ह्मण॑स्यो॒दरे॑णेत्य॒ब्रवी॑न्न
 हि ब्रा॑ह्मण॒स्योद॑रं किं च॒न हि॒नस्ति॒ बृह॑स्पतेर्ब्रह्म॒णेति॑
 स हि ब्र॑ह्मि॒ष्ठोऽपु॒ वा ए॒तस्मा॑त्प्रा॒णाः क्रा॑मन्ति॒ यः
 प्रा॑शि॒त्रम्प्रा॒श्रात्य॒द्विर्मा॑र्जयित्वा प्रा॒णान्थ॑सम्मृ॒शते॒ऽमृतं॑ वै
 प्रा॒णा अ॒मृत॒मापः॑ प्रा॒णाने॒व यथा॑स्था॒नमुप॑ ह्वयते॥४८॥

प्रा॒शजी॒याद्धोता॑ य॒ज्ञत्रि॑र॒हर॑न्तच्चक्षु॒रास्य॑ङ्किं च॒न हि॒नस्ति॒ सोऽबि॒भेच्चतु॑श्चत्वारि॑शच्च॥८॥ [८]

अ॒ग्नीध॒ आ द॑धात्य॒ग्निमु॑खाने॒वर्तू॑न्प्री॒णाति॑ स॒मिध॑मा
 द॑धात्युत्त॑रासा॒माहु॑तीनां॒ प्र॒ति॑ष्ठित्या॒ अथो॑ स॒मिध॑त्ये॒व
 जु॑होति॒ परि॑धी॒न्थ॑सम्मा॒र्ष्टि पु॒नात्ये॒वैनान्थ॑स॒कृथ्स॑कृ॒थ्सम्मा॒र्ष्टि
 परा॑डि॒व ह्ये॑त॒र्हि य॒ज्ञश्च॒तुः स॒म्पद्य॑ते॒ चतु॑ष्पादः॒ प॒शवः॑
 प॒शूने॒वाव॑ रु॒न्दे ब्र॑ह्म॒न्प्र स्था॑स्याम॒ इत्या॒हात्र॒ वा ए॒तर्हि॑

यज्ञः श्रितः॥४९॥

यत्र ब्रह्मा यत्रैव यज्ञः श्रितस्तत एवैनमा रभते यद्धस्तेन प्रमीवैद्वेपनः स्याद्यच्छीर्ष्णा शीर्षक्तिमान्स्याद्यत्तृष्णीमासीतास यज्ञः स्यात्प्र तिष्ठेत्येव ब्रूयाद्वाचि वै यज्ञः श्रितो यत्रैव यज्ञः श्रितस्तत एवैनं सम्प्र यच्छति देवं सवितरेतत्ते प्र॥५०॥

आहेत्याह प्रसूत्यै बृहस्पतिर्ब्रह्मेत्याह स हि ब्रह्मिष्ठः स यज्ञम्पाहि स यज्ञपतिम्पाहि स माम्पाहीत्याह यज्ञाय यजमानायात्मने तेभ्य एवाशिषमा शास्तेऽनार्त्या आश्राव्याह देवान् यजेति ब्रह्मवादिनो वदन्तीष्टा देवता अथ कतम एते देवा इति छन्दासीति ब्रूयाद्वायत्रीं त्रिष्टुभम्॥५१॥

जगतीमित्यथो खल्वाहुर्ब्राह्मणा वै छन्दासीति तानेव तद्यजति देवानां वा इष्टा देवता आसन्नथाग्निर्नोदज्वलत्तं देवा आहुतीभिरनूयाजेष्वन्वविन्दन् यदनूयाजान् यजत्यग्निमेव तत्समिन्द्र एतदुर्वै नामासुर आसीत्स एतर्हि यज्ञस्याशिषमवृङ्क्त यद्व्यादेतत्॥५२॥

उ द्यावापृथिवी भद्रमभूदित्येतदुमेवासुरं यज्ञस्याशिषं गमयेदिदं द्यावापृथिवी भद्रमभूदित्येव ब्रूयाद्यजमानमेव

य॒ज्ञस्या॒शिषं॑म॒य॒त्या॒र्ध्मं सू॒क्तवा॒कमु॒त न॑मोवा॒कमि॒त्या॒हे॒दम॑रा॒
वा॒वैत॑दा॒होप॑श्रितो दि॒वः पृ॒थि॒व्यो॒रि॒त्या॒ह द्या॒वापृ॒थि॒व्यो॒रहि॑
य॒ज्ञ उ॒पश्रि॑त॒ ओम॑न्वती ते॒ऽस्मिन् य॒ज्ञे य॑ज॒मान॒
द्या॒वापृ॒थि॒वी॥५३॥

स्ता॒मि॒त्या॒हा॒शिषं॑मे॒वैता॒मा शा॑स्ते॒ यद्व्या॒थ्सू॒पाव॑सा॒ना
च॑ स्व॒ध्यव॑सा॒ना चेति॑ प्र॒मायु॑को॒ यज॑मानः स्याद्य॒दा हि
प्र॒मीय॑ते॒ऽथे॒मामु॑पाव॒स्यति॑ सू॒पच॑र॒णा च॑ स्व॒धिच॑र॒णा चेत्ये॒व
ब्रू॒याद्व॒रीय॑सीमे॒वास्मै॑ ग॒व्यू॒ति॒मा शा॑स्ते॒ न प्र॒मायु॑को भवति॒
तयो॑रा॒विद्य॒ग्निरि॒दं ह॒विर॑जु॒षते॒त्या॒ह या अ॒याक्ष्म॑॥५४॥

दे॒वता॒स्ता अ॑रीर॒धामे॒ति वा॒वैत॑दा॒ह यन्न॑ नि॒र्दि॒शेत्प्र॑ति॒वेशं॑
य॒ज्ञस्या॒शीर्ग॑च्छे॒दा शा॑स्ते॒ऽयं यज॑मानो॒ऽसा॒वि॒त्या॒ह
नि॒र्दि॒श्यै॒वैनं॑ सु॒वर्गं॑ लो॒कं ग॑म॒य॒त्यायु॑रा शा॑स्ते सु॒प्रजा॒स्त्वमा॑
शा॑स्त॒ इत्या॑हा॒शिषं॑मे॒वैता॒मा शा॑स्ते स॒जात॑व॒नस्या॒मा शा॑स्त॒
इत्या॑ह प्रा॒णा वै स॑जा॒ताः प्रा॒णाने॒व॥५॥

ना॒न्तर॑ेति॒ तद॒ग्नि॑र्दे॒वो दे॒वेभ्यो॑ व॒न॒ते व॒यम॑ग्ने॒र्मानु॑षा॒
इत्या॑हा॒ग्नि॑र्दे॒वेभ्यो॑ व॒नु॒ते व॒यं म॑नु॒ष्येभ्य॑ इति॒ वा॒वैत॑दा॒हेह
ग॒ति॒र्वा॒मस्ये॒दं च॑ न॒मो दे॒वेभ्य॑ इत्या॑ह॒ याश्चै॒व दे॒वता॑ यज॑ति॒

याश्च न ताभ्यं एवोभयीभ्यो नमस्करोत्यात्मनोऽनात्यै॥५६॥

श्रितस्ते प्र त्रिष्टुभमेतद्वावापृथिवी या अयाक्ष्म प्राणानेव षट्त्वारिंशच्च॥९॥—[९]

देवा वै यज्ञस्य स्वगाकर्तारं नाविन्दन्ते शं
युम्बार्हस्पत्यमब्रुवन्निमं नो यज्ञं स्वगा कुर्विति
सोऽब्रवीद्वरं वृणौ यदेवाब्राह्मणोक्तोऽश्रद्धधानो यजाते
सा मे यज्ञस्याशीरसदिति तस्माद्यदब्राह्मणोक्तो-
ऽश्रद्धधानो यजते शं युमेव तस्य बार्हस्पत्यं
यज्ञस्याशीर्गच्छत्येतन्ममेत्यब्रवीत्किम्मे प्रजायाः॥५७॥

इति योऽपगुरातै शतेन यातयाद्यो निहनन्सहस्रेण
यातयाद्यो लोहितं करवद्यावतः प्रस्कद्य पांसून्संगृह्णात्तावतः
संवत्सरान्पितृलोकं न प्र जानादिति तस्माद्ब्राह्मणाय नापं
गुरेत न नि हन्यान्न लोहितं कुर्यादितावता हैनसा भवति
तच्छं योरा वृणीमह इत्याह यज्ञमेव तस्वगा करोति
तत्॥५८॥

शं योरा वृणीमह इत्याह शं युमेव बार्हस्पत्यम्भागधेयेन
समर्धयति गातुं यज्ञाय गातुं यज्ञपतय इत्याहाशिषमेवैतामा
शास्ते सोमं यजति रेत एव तदधाति त्वष्टारं यजति रेत

ए॒व हि॒तं त्व॑ष्टां रू॒पाणि॒ वि क॑रोति दे॒वाना॒म्पत्नी॑र्यजति
मिथु॒नत्वा॒याग्निं॑ गृ॒हप॑तिं यजति॒ प्रति॑ष्ठित्यै जा॒मि वा
ए॒तद्य॒ज्ञस्य॑ क्रियते॥५९॥

यदा॒ज्येन॑ प्रया॒जा इ॒ज्यन्त॒ आज्ये॑न पत्नीसंया॒जा
ऋच॑म॒नूच्य॑ पत्नीसंया॒जाना॑मृ॒चा य॑ज॒त्यजा॑मित्वा॒याथो॑
मिथु॒नत्वा॒य प॒ङ्क्ति॑प्राय॒णो वै य॒ज्ञः प॒ङ्क्तु॑दय॒नः पञ्च॑ प्रया॒जा
इ॒ज्यन्ते॑ च॒त्वारः॑ पत्नीसंया॒जाः संमि॑ष्टय॒जुः पञ्च॑म॒म्पङ्क्ति॑मे॒वानु॑
प्र॒ यन्ति॑ प॒ङ्क्ति॑म॒नूद्य॑न्ति॥६०॥

प्रजायाः करोति तत्क्रियते त्रयस्त्रिंशच्च॥१०॥ ————— [१०]

यु॒क्ष्वा हि दे॒वहू॑तमा॒५ अ॒श्वाः अ॒ग्ने र॒थीरि॑व। नि होता॑
पू॒र्व्यः स॑दः। उ॒त नो॑ दे॒व दे॒वाः अ॒च्छा वो॒चो वि॒दुष्ट॑रः।
श्रद्वि॒श्वा वा॒र्या कृ॑धि। त्व॒५ ह॒ यद्य॑विष्ट॒ सह॑सः सूनवाहुत।
ऋ॒तावा॑ य॒ज्ञियो॒ भुवः॑। अ॒यम॒ग्निः स॑ह॒स्त्रि॒णो वा॒जस्य॑
श॒तिन॒स्पतिः॑। मूर्धा॑ क॒वी र॑यी॒णाम्। तं ने॒मिमृ॑भवो॒ यथा॑
न॑मस्व॒ सह॑तिभिः। नेदी॑यो य॒ज्ञम्॥६१॥

अ॒ङ्गिरः॑। तस्मै॑ नूनम॒भिद्य॑वे वा॒चा वि॒रूप॑ नित्य॑या। वृ॒ष्णे
चो॒दस्व॑ सुष्टु॒तिम्। क॒मुं ष्वि॒दस्य॑ से॒नया॒ग्नेर॑पा॒कच॑क्षसः। पु॒णिं

गोषु स्तरामहे। मा नो देवानां विशः प्रस्रातीरिवोस्राः। कृशं
न हासुरघ्नियाः। मा नः समस्य दूढ्यः परिद्वेषसो अ॒ह॒तिः।
ऊ॒र्मिर्न॑ नाव॒मा व॑धीत्। नम॑स्ते अ॒ग्र ओज॑से गृणन्ति देव
कृ॒ष्टयः॑। अ॒मैः॑॥६२॥

अ॒मि॒त्रम॑र्दय। कु॒वि॒थ्सु॒ नो ग॒वि॑ष्टयेऽ॒ग्रे सं॒वे॒षिषो
र॒यिम्। उ॒रु॒क॒दुरु॒ ण॑स्कृ॒धि। मा नो अ॒स्मिन्म॑हा॒धने॒ परा॑
व॒र्गार॒भृद्य॑था। सं॒वर्ग॑स॒ र॒यि॒ञ्ज॑य। अ॒न्यम॒स्मद्भ्या
इ॒यम॒ग्रे सि॑ष॒क्तु दु॒च्छुना॑। व॒र्धा नो अ॒मव॑च्छ॒वः।
यस्या॒जुष॑न्नम॒स्विनः॒ शमी॑म॒दुर्म॑खस्य वा। तं घेद॒ग्निर्वृ॑धाव॒ति।
पर॑स्या॒ अधि॑॥६३॥

सं॒वतो॑ऽव॒रास॑ अ॒भ्या त॑र। यत्रा॒हम॑स्मि॒ तास॑ अ॒वा वि॒द्वा
हि ते॑ पु॒रा व॒यम॒ग्रे पि॒तुर्य॑थाव॒सः। अ॒धा ते सु॒म्रमी॑महे।
य उ॒ग्र इ॒व शर्य॑हा ति॒ग्मशृ॑ङ्गो न व॒संगः॑। अ॒ग्रे पुरो॑
रु॒रोजि॑थ। सखा॒यः सं वः॑ स॒म्यश्च॑मिष॒स्तोमं॑ चा॒ग्नये॑।
व॒र्षि॒ष्ठाय॑ क्षिती॒नामूर्जो॑ न॒ग्रे स॒हस्व॑ते। स॒स॒मिद्यु॑वसे
वृष॒न्नग्रे॑ वि॒श्वान्य॑र्य आ। इ॒डस्प॑दे स॒मिध्य॑से स नो व॒सू॒न्या
भ॑र। प्रजा॑पते स वे॒द सोमा॑पूषणे॒मौ दे॒वौ॥६४॥

य॒ज्ञम॑मे॒रधि॑ वृ॒षन्ने॒का॒न्नवि॑श॒तिश्च॑ ॥ ११ ॥ [११]

उ॒शन्त॑स्त्वा ह॒वाम॑ह उ॒शन्तुः॑ स॒मि॒धीम॑हि। उ॒शन्नु॑श॒त आ
व॑ह॒ पित॑र॒न् ह॒विषे॑ अ॒त्त॒वे। त्व॑ सौ॒म प्र॑चि॒कितो॑ मनी॒षा
त्व॑ र॒जिष्ठ॑म॒नु ने॒षि प॒न्था॑म्। तव॒ प्रणी॑ती पि॒तरो॑ न इ॒न्दो
दे॒वेषु॑ रत्न॑म॒भज॑न्त॒ धीराः॑। त्वया॒ हि नः॑ पि॒तरः॑ सोम॒ पूर्वे
कर्मा॑णि च॒क्रुः प॑व॒मान॒ धीराः॑। व॒न्वन्न॑वा॒तः परि॒धी र॑पो॒र्णु
वी॒रेभि॑र॒श्वैर्म॑घ॒वा भव॑ ॥ ६५ ॥

नः। त्व॑ सौ॒म पि॒तृभिः॑ संवि॒दानोऽनु॑ द्यावा॑पृथि॒वी आ
त॑त॒न्था। तस्मै॑ त इ॒न्दो ह॒विषा॑ वि॒धेम व॒यं स्या॑म॒ पत॑यो
रयी॒णाम्। अ॒ग्निष्वा॑त्ताः पि॒तर॒ एह॑ ग॒च्छत॒ सदः॑ सदः॑ सद॒त
सु॒प्रणी॑तयः। अ॒त्ता ह॒वी र॑षि॒ प्रय॑तानि ब॒र्हिष्य॑था र॒यि र॑
सर्व॑वीरं दधा॒तन। ब॒र्हिष॑दः पि॒तर ऊ॒त्यर्वा॑गि॒मा वो ह॒व्या
च॑कृ॒मा जु॑षध्व॒म्। त आ ग॒ताव॑सा॒ शन्त॑मे॒नाथा॒स्मभ्य॑म् ॥ ६६ ॥

शं यो॒र॒र॒पो द॑धा॒त। आ॒हं पि॒तृन्सु॑वि॒दत्रा॑ र॒ अवि॑त्सि
नपा॑तश्च वि॒क्रम॑णं च॒ विष्णोः॑। ब॒र्हिष॑दो ये स्व॒धया॑ सु॒तस्य॑
भज॑न्त पि॒त्वस्त॑ इ॒हाग॑मि॒ष्टाः। उप॑हृ॒ताः पि॒तरो॑ ब॒र्हिष्ये॑षु
नि॒धिषु॑ प्रि॒येषु॑। त आ॒ग॑म॒न्तु त इ॒ह श्रु॑व॒न्त्वधि॑ ब्रुव॒न्तु ते

अ॒वन्त्व॒स्मान्। उदी॑रता॒मवर॒ उत्प॑रांस॒ उन्म॑ध्य॒माः पि॒तरः॑
सो॒म्यासः॑। असु॑म्॥६७॥

य ई॒युर॑वृ॒का ऋ॒त॒ज्ञास्ते नो॑ऽवन्तु पि॒तरो॒ हवेषु॑।
इ॒दम्पि॑तृ॒भ्यो नमो॑ अस्त्व॒द्य ये पूर्वा॑सो॒ य उप॑रास ई॒युः।
ये पा॑र्थि॒वे रज॑स्या निष॒त्ता ये वा॑ नून॑ः सु॒वृज॑ना॒सु वि॒क्षु।
अधा॒ यथा॑ नः पि॒तरः॒ परा॑सः प्र॒त्नासो॑ अग्न ऋ॒तमा॑शुषा॒णाः।
शुची॑द॒यन्दी॒धिति॑मुक्थ॒शासः॒ क्षामा॑ भि॒न्दन्तो॑ अरु॒णीरप॑ व्र॒न्।
यद॑ग्रे॥६८॥

क॒व्यवा॒हन॒ पि॒तृन् यक्ष्य॑ता॒वृधः॑। प्र च॑ ह॒व्यानि॑
वक्ष्य॑सि दे॒वेभ्य॑श्च पि॒तृभ्य॒ आ। त्वम॑ग्न ई॒डितो॑ जा॒तवे॒दो-
ऽवा॑ङ्म॒व्यानि॑ सु॒रभी॑णि॒ कृ॒त्वा। प्रादा॑ः पि॒तृभ्यः॑ स्व॒धया॑ ते
अ॑क्षन्न॒द्धि त्वं दे॒व प्रय॑ता ह॒वीःषि॑। मात॑ली क॒व्यैर्य॑मो
अ॒ङ्गिरोभि॑र्बृह॒स्पति॑र्ऋ॒क्भिर्वा॑वृ॒धानः॑। या॑श्च दे॒वा वा॑वृ॒धुर्ये॑
च॑ दे॒वान्स्वाहा॑न्ये स्व॒धयान्ये॑ म॒दन्ति॑॥६९॥

इ॒मं य॑म प्र॒स्तर॑मा हि सी॒दाङ्गि॑रोभिः पि॒तृभिः॑ संवि॒दानः॑।
आ त्वा॒ मन्त्राः॑ कवि॒शस्ता॑ व॒हन्त्वे॒ना रा॑जन् ह॒विषा॑
माद॑यस्व। अ॒ङ्गिरोभि॑रा ग॒हि य॒ज्ञिये॑भि॒र्यम॑ वैरू॒पैरि॒ह

मादयस्व। विवस्वन्तं हुवे यः पिता तेऽस्मिन् यज्ञे
 बर्हिष्या निषद्य। अङ्गिरसो नः पितरो नवग्वा अथर्वाणो
 भृगवः सोम्यासः। तेषां वयं सुमृतौ यज्ञियानामपि भद्रे
 सौमनसे स्याम॥७०॥

भवास्मभ्यमसुं यदग्ने मदन्ति सौमनस एकञ्च॥12॥ [१२]

प्रजापतिरकामयतेष ते यज्ञं वै प्रजापतेर्जायमानाः प्राजापत्या यो वा अयथादेवतमिष्टर्गो
 निग्राभ्याः स्थ यो वै देवां जुष्टोऽग्निना रयिमेकादश॥11॥ प्रजापतिरकामयत प्रजापतेर्जायमाना
 व्यायच्छन्ते मह्यमिमान्माया मायिनां द्विचत्वारिंशत्॥42॥ प्रजापतिरकामयताग्निं
 समुद्रवाससम्॥ [१३]